

J. D. UNWIN *SEX AND CULTURE*
CÍMŰ MŰVÉNEK KRITIKAI FELDOLGOZÁSA

CIVILIZÁCIÓK FELÍVELÉSE ÉS BUKÁSA

SZÜZESSÉG ÉS MONOGÁMIA
MINT A TÁRSADALMI ENERGIA FORRÁSA

Krúdy Tamás

J. D. UNWIN SEX AND CULTURE
CÍMŰ MŰVÉNEK KRITIKAI FELDOLGOZÁSA

CIVILIZÁCIÓK FELÍVELÉSE ÉS BUKÁSA

SZÜZESSÉG ÉS MONOGÁMIA
MINT A TÁRSADALMI ENERGIA FORRÁSA

Krúdy Tamás

Óriási változások zajlanak körülöttünk: kulturális, sőt civilizációs értelemben véve átmeneti időszakban vagyunk. Más és más okokból kifolyólag ugyan, de azzal nagyjából mindenki egyetért, hogy ami most van, az így nem folytatható. Vannak, akik az elmaradt forradalmat várják, hogy végre megvalósulhasson az ember végső felszabadítása mindennemű társadalmi és kulturális kényszer alól. Mások szerint viszont a Titanicon ülünk: a zenekar játszik, a közönség önfeledten mulat, miközben a hajó már süllyed. Vajon kinek van igaza?

CIVILIZÁCIÓK FELÍVELÉS ÉS BUKÁSA

Az utóbbi időben egyre többen és többen foglalkoznak azzal, hogy mitől életképes egy társadalom. Sok szempontból vizsgálták a kérdést: voltak közöttük gazdasági, ökológiai, demográfiai megfontolások¹ is. Ebben az írásban egy teljesen új megközelítésmódot ajánlunk Joseph Daniel Unwin brit etnográfus és szociálintropológus munkássága alapján.

Ha valaki ezelőtt még sosem találkozott volna Unwin nevével, szeretnénk megnyugtatni, hogy ez nem az ő hibája. Ugyan Oxfordban és Cambridge-ben is katedrát kapott, a kutató könyveiről és kutatási eredményeiről már évtizedek óta hallgat a mainstream média és a tudományos élet. De nem azért, mintha Unwin tudományos munkássága bármi kivetnivalót hagyna maga után, hanem mert megközelítésmódjának nem kedvez a jelenlegi intellektuális klíma. A brit tudós ugyanis a különböző társadalmak kulturális teljesítményét a szexuális erkölcs szempontjából vizsgálta. Ez pedig már a kérdésfelvetésében is eretnekségnek számít: a ma érvényes kánon szerint ugyanis egy társadalom kulturális teljesítménye és a polgárai privát szexuális szokásai között semmilyen összefüggés nincs, nem lehet. A szexualitás szigorúan magánügy, hogy valaki szex címén mit művel, ahhoz nincs köze senkinek, legkevésbé az államnak. Már maga a felvetés is felháborító, hogy az államnak (ill. valamilyen egyháznak vagy más szervezetnek) bármi keresnivalója is lehetne az emberek hálószerkezetében. Ha egy ilyen szervezettől valaki mégis véleményt mer nyilvánítani, felháborodott aktivisták lepik el a – főként online – tereket, olyan szlogeneket kiabálva, mint a „*Keep your rosaries off my ovaries*”, aminek a hazai mutációja a sokkal kevésbé költői *#takarodjatok a méhemből*. (Ugyanezek a felháborodott aktivisták viszont készségesen hatolnak be bárki otthonába, hogy beleszóljanak a családok magánéletébe – de ez egy másik cikk témája.) Azt állítani tehát, hogy egy társadalom életképessége és kulturális energiája, valamint az egyének szexuális viselkedése között egyértelmű összefüggés van, szellemi kiközösítéssel jár.

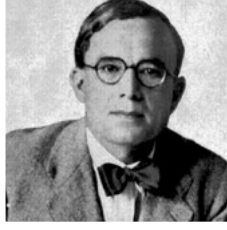
J. D. Unwin az 1933-ban kiadott *Sexual Regulations and Human Behaviour*² valamint az egy évvel később megjelent *Sex and Culture*³ című könyveiben ugyanakkor pontosan ezt állítja. Pedig nem feltétlenül ezt akarta. Hét év kutatás után olyan helyzetben találta magát, hogy igazából nem örült az eredményeknek. „Mindenképpen szeretném hangsúlyozni, hogy amikor belefogtam ebbe a kutatásba, semmit nem akartam bizonyítani és semmilyen elképzelésem sem volt arról, hogy az eredmények mit mutatnak majd. [...] A tökéletes ártatlanság állapotában vágtam bele a munkába, és lehet, hogy bele sem kezdek, ha előre tudom, hogy eredményeképpen milyen mértékben kell megváltoztatnom a véleményemet”⁴ – írta Unwin, akinek munkája metakutatás, azaz kora rendelkezésre álló etnológiai tárgyú jelentéseit és kutatásait foglalja össze a teljesség igényével.

¹ Például Samuel P. Huntington: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*. Európa Könyvkiadó, 2019; Francis Fukuyama: **A történelem vége és az utolsó ember**. Európa Könyvkiadó, 2014; Jared Diamond: **Összeomlás** – Tanulságok a társadalmak továbbéléséhez. Typotex Kiadó, 2009; Konrad Lorenz, *Ember voltunk hanyatlása*. Cartaphilus Kiadó, 2002, hogy csak néhányat említsünk az ismertebbek közül.

² J. D. Unwin: *Sexual Regulations and Human Behaviour*. Williams & Norgate Ltd, London, 1933.

³ J.D. Unwin: *Sex and Culture*. Oxford University Press, 1934.

⁴ uo. vii. ford. K.T..

JOSEPH DANIEL UNWIN

1895. december 6-án született a Suffolk megyei Haverhillben. A shrewsbury-i középiskola elvégzése után az Oriel College-ban kezdte volna meg a tanulmányait Oxfordban, ha nem szól közbe a világtörténelem. 1914-ben, 18 évesen bevonult katonának, harcolt a világháborúban, kétszer megsebesült és Katonai Érdemkeresztel tüntették ki. A világháborút követően elvégezte elhagyott tanulmányait, majd Abesszíniában, a mai Etiópiában élt. 1928-ban az oxfordi mellett a cambridge-i egyetem is az oktatói közé fogadta. **Sex and Culture** című műve az 1933-ban nyomtatásban megjelent *Sexual Regulations and Human Behaviour* című PhD - dolgozatának a kibővített változata. A könyv tudományos körökben jelentős visszhangot keltett és komoly vitát váltott ki. (Lásd a tanulmány végén található linkgyűjteményt.) Unwin folytatott kutatásokat a brit belügyminisztérium, a Home Office számára is.

CIVILIZÁCIÓK SZÜLETÉSE

A kor, melyben Unwin a kutatásait végezte, pszichoanalízis- és Sigmund Freud-lázban égett.⁵ Freud szerint az emberek ösztönös igényei és a társadalom elvárásai konfliktusban vannak. Ebből az emberek nem sokat érzékelnek, legfeljebb annyit, hogy a tudatosságnak egy más szintje is létezik, mint amit ismernek. Ha a szexuális igényeket nem lehet azonnal kielégíteni, akkor azok valamilyen módon átalakulnak. Freud szerint az elfojtott szexuális vágyak pszichés zavarokhoz és neurózishoz vezetnek, a bécsi pszichiáter sok ilyenrel találkozott a praxisában. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy az ugyanabban a társadalomban élők közül nem mindenkinek lesznek pszichés zavarai. Vajon miért nem? Velük mi a helyzet? A pszichoanalízis erre azt a választ adja, hogy az emberek többségénél az érzelmi és mentális feszültség szublimálódik, azaz megszűnik szexuálisnak lenni, és más kreatív és termékeny csatornákon vezetődik le.

„Úgy gondoljuk, – idézi Unwin Freudot – hogy a civilizáció a primitív impulzusok kielégítésének feláldozása árán épült fel, és ez újra és újra ugyanígy megismétlődik a végtelenségig mindenkinél, aki ösztönös kielégülését feláldozza a közjó érdekében. A szexualitás az egyike a legfontosabb ösztönös erőknél, amely így felhasználásra kerül: szublimálódik, azaz az eredendő energiája elfordul szexuális célja felől és más célokra irányítódik, melyek természetükben már nem szexuális jellegűek.”⁶

⁵ Freud és a pszichoanalízis megjelenése előtt az volt az általánosan elfogadott nézet, hogy egy ember személyisége és viselkedése kizárólag biológiai meghatározottságú. Ehhez képest jelentett radikálisan új gondolatot, hogy egy ember mentális és személyiségfejlődését környezeti tényezők is befolyásolhatják.

⁶ W. H. R. Rivers: *Instinct and the Unconscious*. 38. és 156-157.; S. Freud: *Introductory Lectures on Psycho-Analysis*. 17. ; idézet J.D. Unwin, *Sex and Culture*, 314.

Ez hát az a szellemi környezet, amelyben Unwin belekezd a kutatás megvalósításába. A fenti freudi tételt ő a következőképpen fogalmazza meg: „A társadalmi szabályok korlátozzák a szexuális késztetések azonnali kiélését, ez érzelmi konfliktust okoz az emberben, ami más formában manifesztálódik. Amit ma civilizációnak hívunk, az mindig az ösztönös késztetések kielégítésének kötelező feláldozása árán jött létre.”⁷

VISZONYULÁS AZ ISMERETLENHEZ

Unwin tehát az érdekelte, hogy milyen összefüggés van egy társadalom szexuális szabályozottsága és kulturális állapota között. Először az egyes társadalmak kulturális állapotát vizsgálta a rendelkezésére álló etnológiai kutatások feldolgozásával. A kategorizálás alapja a külső erőknek az egyes társadalmak tagjait egzisztenciájukban érintő eseményekre (születés, halál, betegség, gyógyulás, eső, szárazság, bő termés, szűkös időszak stb.) adott válasza volt. Ezek az erők, amelyekkel érdemes jóban lenni, és különböző rituálék és áldozatok árán összebékíteni őket az emberrel.

Unwin két nagy kategóriába sorolta a vizsgált társadalmakat: civilizáltakra és a civilizálatlanokra. Ez a kategorizálás semmiképpen sem takar értékítéletet, egyszerűen a kulturális állapotuk szerint osztotta be egyik vagy másik kategóriába a vizsgált népeket. A civilizált – más néven racionalisztikus – társadalmak közé a következő 16 történelmi népet sorolta: sumérok, babiloniak, egyiptomiak, asszírok, hellének, perzsák, hinduk, kínaiak, japánok, szasszanidák, arabok, mórok, rómaiak, teutonok, angol-szászok és angolok. Könyvében a 16 civilizált társadalom közül hatnak – a sumér, a babiloni, az athéni, a római, az angolszász és az angol – a részletes elemzésére vállalkozik a rendelkezésre álló gazdag történelmi forrásanyag feldolgozásával.

A kutatásban szereplő összes többi társadalmat a civilizálatlanok körébe sorolta. Összesen 120 ilyen néppel kapcsolatban rendelkezett etnográfiai és antropológiai kutatási eredményekkel, de egyharmaduk esetében nem volt elég megbízható a forrás, ezért végül 80 civilizálatlan társadalom adatait dolgozta fel. Az ismeretlenhez való viszonyulásuk komplexitása szerint a civilizálatlan népeket három alkategóriába osztotta: zoolisztikus, manisztikus és deisztikus társadalmakra, amelyek ebben a sorrendben egyre összetettebb képpel rendelkeznek a valóságról és az abban lejátszódó folyamatok okairól.⁸

KULTURÁLIS KONDÍCIÓ

1. *A zoolisztikus társadalmakban sámánisztikus állatimádat folyik (zoon = állat), a szertartás nem túl bonyolult és általában nincs helyhez kötve. Nincsen sem templom, sem más helyszín az áldozat bemutatásához, és legjobb esetben is egy varázsló tartozik a törzshöz.*
2. *A manisztikus társadalmak kultusza az ősök tiszteletén alapul (manes = felmenő, ős), mely már bizonyos esetekben helyhez kötött, de még templomaik nincsenek, legfeljebb egy sátor vagy viskó szolgál a rituálék bemutatásának helyszínéül.*

⁷ *Sex and Culture*, vii.

⁸ Unwin meggyőződése volt, hogy a hitrendszerük alapján képtelenség lenne osztályozni ezeket a kultúrákat, ezért kizárólag a megfigyelhető rituáléikra hagyatkozott, amelyeket három kategóriába sorolt: a) A szenvedés kezelése; b) Az időjárás befolyásolásának módszerei; c) A szellemek irányítása/befolyásolása

3. *A **deisztikus** (deus = isten) társadalmak az előző két-
tőhöz képest magasabb kulturális fejlettségi szintet kép-
viselnek, az isteneiket vagy a főistent már kizárólag az
erre a célra épített templomokban imádják, amelyek-
nek már állandó kiszolgáló személyzete van: a papság.
Az „ismeretlennel” történő találkozás lehetősége sokkal
komplexebb, mint a másik két kategóriába tartozó tár-
sadalmaknál.*

A kulturális állapot mellett a másik változó, amit Unwin vizsgált, a szexualitás szabályozása volt. Ez alapján szintén három kategóriát állított fel: exogámia; házasság előtti szexuális szabályozás; házasság utáni szexuális szabályozás.

SZEXUÁLIS REGULÁCIÓ

1. *Exogámia⁹*
2. *Házasság előtti szexuális szabályozás*
3. *Házasság utáni szexuális szabályozás*

A 80 civilizálatlan társadalom esetében Unwin elsősorban a házasság előtti szexuális szabályok vizsgálatára koncentrált, mert a kutatási eredményekből az derült ki, hogy a civilizálatlan társadalmak esetében a házasságot követő szexuális szabályok marginális szerepet játszanak.

A HÁZASSÁG ELŐTTI SZEXUÁLIS SZABÁLYOZÁS TÍPUSAI

1. *Házasság előtti szabad nemi élet: néhány kivételtől eltekintve (pl. incesztus) a házasság előtti nemi életet nem szankcionálják.*
2. *Alkalmankénti vagy időszakos önmegtartóztatás: a házasság előtti szexuális kapcsolat nincsen teljes egészében tiltva, bizonyos specifikus körülmények között tolerálják (pl. ha nem származik belőle terhesség).*
3. *Házasság előtti szüzesség: ebben az esetben a nővel szemben elvárás, hogy érintetlen maradjon az esküvőig. A házasság előtti szexuális életet keményen büntetik (akár halállal is), a nő szüzességét egy külön erre a célra kijelölt ember egy külön erre a célra kijelölt helyen ellenőrzi és igazolja az esküvő előtt.*

⁹ Exogámia: az egyén csak a saját törzsén, klánján, kasztján kívüli taggal házasodhat; ellentéte az endogámia

SZEX ÉS KULTÚRA KÉZ A KÉZBEN

Unwin a rendelkezésére álló kutatások alapján mind a 80 vizsgált civilizálatlan népet besorolta „kulturális kondíció” és a „szexuális reguláció” kategóriák valamelyikébe. Az összesített eredmények nem várt összefüggést tártak fel; ez az egybevágóság teljesen megdöbbentette a kutatót: az azonos kulturális szinten álló társadalmak mind ugyanúgy szabályozták a szexualitást. „Minden zooisztikus társadalom engedélyezi a házasság előtti szexuális szabadságot, és viszont: az összes olyan társadalom, amelyik engedélyezi a házasság előtti szexuális szabadságot, a zooisztikus kulturális szinten állt.

Minden manisztikus társadalom olyan szexuális normákat alkalmazott, amelyek alkalmankénti vagy időszakos önmegtartóztatást követeltek, és viszont: az összes olyan társadalom, amely ilyen szabályokat követett, manisztikus kulturális állapotban volt.

Minden deisztikus társadalom ragaszkodott a házasság előtti szüzességhez, és viszont: minden olyan társadalom, amelyben elvárták az érintetlenség megtartását a házasságig, a deisztikus kategóriába tartozott.”¹⁰

TÁRSADALMI ENERGIA

A két tényező, a kulturális kondíció és a szexuális reguláció között a kapcsolat tehát bebizonyosodott, az ok-okozati összefüggések viszont még nem voltak kellően tisztázva.¹¹ 676 oldalas monumentális munkája következő részében Unwin arra volt kíváncsi, hogy milyen tényezők befolyásolják egy társadalom kulturális fejlődését. Úgy találta, hogy minden társadalom a környezetének egy nagyon egyszerű értelmezésével kezdi. Egyes társadalmak aztán gyors fejlődésnek indulnak, míg mások stagnálnak, esetleg egy magasabb kulturális szintről egy alacsonyabbra esnek vissza. Unwin szerint a deisztikus népek azért állnak magasabb kulturális szinten, mert a társadalmi elit többet gondolkodott a környezetüket illető kérdéseken. Ezáltal pedig nagyobb tudás birtokába jutnak – a tudós ezt „társadalmi energiának” nevezi –, amellyel jobban képesek befolyásolni a környezetüket. Ez a megnövekedett társadalmi energia pedig a szexuális ösztönök szublimációjából származik, azaz a meg nem élt szexuális kényszerítések kulturális teljesítményekben jelentkeznek.

Unwin meggyőződése volt, hogy minden emberi társadalomnak megvan a lehetősége, hogy bővítse és a saját javára kihasználja a környezetéről szóló ismereteit. Természetesen, ahogy megjegyzi, a kulturális fejlődéshez még egy sor más tényezőre is szükség van, ám az kijelenthető, hogy a társadalmi energiának csak akkor van esélye kulturális fejlődést eredményezni, ha a szexuális lehetőségek korlátozottak. Másképpen fogalmazva: a szexuális normák szigorodása minden esetben megelőzi egy társadalom kulturális felvirágzását. De ez fordítva is igaz: ha egy társadalomban megnőnek a szexuális lehetőségek, akkor azt a társadalmi energia és a kulturális teljesítmény elkerülhetetlen hanyatlása követi. Ha tehát például egy deisztikus kulturális szinten található társadalomban már nem követelik meg a házasság előtti szüzességet, akkor az a társadalom legkésőbb három generáció múlva a manisztikus szintre fog visszaesni. Ennek ismeretében állítja fel a következő törvényszerűséget:

„Bármely földrajzi környezetben lévő bármely társadalom kulturális állapotát a két nem közötti viszonyok múltbéli és jelenbéli szabályozása kondicionálja.”¹²

A rendelkezésére álló empirikus adatokra alapozva Unwin bizonyítja, hogy a szexuális normákban beállt változás kulturális következményei nagyjából három generáció (egy évszázad) után lesznek nyilvánvalók. Más szavakkal ez azt jelenti, hogy a jelen kulturális állapota az ezt megelőző generációk szexuális szokásaival van összefüggésben – azaz olyan fejlett most a kultúránk, amilyen a dédszüleink erkölcs volt.

¹⁰ *Sex and Culture*, 300-301.

¹¹ Nem volt világos, hogy egy társadalomban először szigorodnak a szexuális szabályok és utána kerül magasabb kulturális állapotba, vagy éppen fordítva, a magasabb kulturális szintre jutást követi a szexuális normák szigorodása.

¹² *Sex and Culture*, 340.

A TUDÁS HATALOM: CIVILIZÁLT TÁRSADALMAK

Az Unwin által „civilizáltak” nevezett már említett 16 társadalomra a következő kulturális jellemzők igazak: a környezethez történő racionális viszonyulás; tudásszomj, új ismeretek felhalmozása; jelenségek megfigyelése, analizálása, kiértékelése; tudományos módszerek kialakulása. Mindezek segítségével olyan tudás birtokába kerülnek, amellyel hatékonyabban uralják a környezetüket. A rendelkezésére álló adatok elemzéséből Unwin a racionalisztikus civilizált társadalmak felemelkedésének három kritériumát állapította meg: rítusok terén deisztikus kulturális kondíció; monarchikus államforma és - ami cikkünk szempontjából a legfontosabb -, abszolút monogámia.

A NEMEK KÖZÖTTI VISZONYOK TÁRSADALMI SZABÁLYOZÁSA HÁZASSÁG UTÁN:

- *Módosított monogámia: egyidőben bárkinek csak egy házastársa lehet, de a helyi szokások vagy jog betartása mellett akár a férj, akár a feleség kiléphet a házasságból.*
- *Módosított poligámia: egy férfinak egyidőben több felesége is lehet, de akár a férj, akár bármelyik feleség kiléphet a házasságból a helyi szokások vagy jog betartása mellett.*
- *Abszolút poligámia: a férjnek több felesége lehet, a feleségek azonban egész életükön keresztül csak a férjükkel juttathatják kifejezésre a szexualitásukat.*
- *Abszolút monogámia: a feleség jogilag a férj uralma alá tartozik, és kizárólag a férjével juttathatja kifejezésre szexualitását egész élete során; a férjnek csak egy felesége lehet, akivel megélheti a szexualitását, amíg a feleség betartja a társadalom szexuális normáit. A válás rendkívül ritka.*

Itt érhető tetten az igazi különbség a civilizált és a civilizálatlan társadalmak között, **a civilizált társadalmak – kivétel nélkül mindegyik – ugyanis felemelkedésükkor a házasság előtti szüzesség mellett megkövetelték az abszolút monogámiát is:** „A múltban különböző nagy kultúrák emelkedtek fel a világ különböző pontjain, virágoztak, majd lehanyatlottak. Minden egyes esetben a társadalom a történelmi felemelkedés útját az abszolút monogámia állapotában kezdte.” A szexuális lehetőségek további korlátozása árán jutottak még nagyobb társadalmi energiához, ami még jelentősebb kulturális teljesítményt eredményezett. Amíg egy társadalom kitart a szigorú szexuális normák mellett, produktív energiák birtokába jut. És a társadalom, amelyik ilyen produktív energiák birtokában van, tudományos módszerek kidolgozásába kezd, találékonyra és innovatívra válik.

SZEXUÁLIS FORRADALMAK

Ugyanakkor, hangsúlyozza Unwin, a szigorú szexuális szabályokat nehéz volt hosszan fenntartani, mert az emberek ezeket mindig úgy élték meg mint elnyomást és szenvedést, és a lebontásukért küzdöttek. Amikor pedig engedmény történt a szigorúságból – mondjuk egy férfinak lehetett már több felesége is – az a „társadalmi energia” megcsappanásával járt.

A kulturális szintek között a váltás azonban nem egyik napról a másikra megy végbe, a szexuális normák szigorodásának vagy éppen lazulásának a hatásai három generációval később válnak csak nyilvánvalóvá, ahogyan erről már volt szó. Éppen ezért lehetséges az, hogy egy társadalom egy adott történelmi pillanatban egyszerre mutat fel jelentős kulturális teljesítményt, és mellette nagy szexuális szabadságot.

Am a szexuális normák fellazulása a történelem során eddig minden esetben a kulturális kondíció hanyatlásához vezetett. „Ezek a nagy társadalmak különböző földrajzi viszonyok között éltek, más rasszhoz tartoztak, de a házassági szokásaiknak a története ugyanaz. Kezdetben minden egyes nagy társadalom ugyanúgy vélekedett a szexualitás szabályozása felől. Aztán ugyanazok a harcok kezdődtek, ugyanazok az érzelmek kerültek kifejezésre, ugyanazok a változtatások történtek, amelyek ugyanazt az eredményt hozták. Mindegyik társadalom a minimumra redukálta a szexuális lehetőségeket, és a felszabaduló nagy társadalmi energia birtokában virágzásnak indult. Aztán kitérítette a szexuális lehetőségek körét, a társadalmi energiája elfogyott és lehanyatlott. Az egyetlen igazán figyelemreméltó jellemzője ennek az egész történetnek a kérlelhetetlen monotonía.”¹³

NEM MAI TALÁL MÁNY

Könyvében Unwin foglalkozik a női emancipáció kérdésével, amelyről mi azt képzeljük, hogy a modern nyugati társadalmak vívmánya, valójában azonban minden nagy civilizációban lezajlott. A nőkre minden esetben szigorúbb szexuális szabályok vonatkoztak, és minden nagy civilizációban a férfiak tulajdonát képezték – ahogy a gyerekek is –, kivéve a római patriarchátust és az angol civilizációt. Minden nagy kultúrában megkezdődtek és sikerre is jutottak a nők és a gyerekek egyenjogúsítási igyekezetei, amelyeket vagy maguk a nők kezdeményeztek, vagy mások az ő nevükben. Unwin hangsúlyozza, hogy soha nem maga az emancipáció ténye az, ami a kulturális hanyatlást okozza, hanem mindig a szexuális lehetőségek kibővülése. A házasság utáni abszolút monogámia feladása a házasság intézményének az elsúlytalanodását eredményezi egészen addig, hogy egy idő után már nem is szankcionálják a válást.

Freud szublimáció-elmélete ma már kisebb népszerűségnek örvend, mint 80 évvel ezelőtt, ez azonban nem érinti Unwinnek azt a tudományos felfedezését, hogy egy társadalom szexuális normái és kulturális teljesítménye között egyértelmű összefüggés van. Tagadhatatlan, hogy az elmúlt néhány évtizedben nyugati kultúránk rohamos átszexualizálódását tapasztalhattuk. Már egy jó ideje nem társadalmi elvárás a házasság előtti szüzesség és az abszolút monogámia is visszaszorulóban van: a házasságok és az élettársi kapcsolatok felbomlásával a társadalmi gyakorlat egyre inkább – Unwin terminológiáját használva – a módosított monogámia vagy másnéven időben eltoló poligámia/poliandria¹⁴ irányába tolódik el. A „házastársi hűtlenség” a második legfőbb válóok¹⁵, és egyre hangosabban követel magának poligámia¹⁶.

Ha csak felszínes pillantást vetünk társadalmunk állapotára, azt látjuk, hogy miközben teljes a szexuális szabadság, aközben jelentős a kulturális teljesítmény is. Unwin azon az állásponton van, hogy a két kondíció egyszerre nem maradhat fenn sokáig. „Olyan vágyakról lehet hallani, hogy valaki egyszerre szeretné élvezni a magas kultúra gyümölcseit és eltörölni a kötelező szexuális önmegtartóztatást. Az emberi organizmus eredendő természetét tekintve azonban úgy tűnik, hogy ezek a vágyak összeegyeztethetetlenek, sőt egymásnak ellentmondóak. Az ilyen reformert ahhoz a buta kisfúhoz lehetne hasonlítani, aki egyszerre szeretné megtartani és meg is enni a tor-

¹³ *Sex and Culture*, 381.

¹⁴ Míg a poligámia (azaz a többnejűség) általánosan ismert jelenség még ma is világszerte, addig a poliandriára (többférjűség) csak elhanyagolhatóan kevés történelmi példát ismer a humánétológia.

¹⁵ Az 1980-as években az alkoholizmus miatt bomlott föl a legtöbb házasság, az 1990-es évekre viszont az érzelmi elhidegülés illetve a megcsalás léptek elő a legfőbb válóokokká, ami mind a mai napig így van. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/valas17.pdf>

¹⁶ Unwin a könyvében többször is hangsúlyozza, hogy a poligámia vagy a csoportos házasság nem azonos a szexuális szabadsággal és promiszkuittással, ami a poliamória jellemzője.

táját. Minden emberi közösségnek szabadságában áll választani, hogy vagy nagy társadalmi energiákat produkál vagy élvezzi a szexuális szabadságot, a tények azt mutatják, hogy a kettőt egyszerre nem teheti meg egy generációnál tovább.”¹⁷

A tanulmány Konstantin Mascher, Dipl. Soc. Is Sex a Private Matter only? Sex, Sublimation and its Effect on Society - an Introduction to the Work of J.D. Unwin c. munkájának a felhasználásával készült.

¹⁷ *Sex and Culture*, 412.

FORRÁSOK A SEX AND CULTURE KORABELI ÉS MAI RECEPCIÓJÁHOZ:

Firth, Raymond: Sex and Culture. Cambridge University Press online, 21 August 2012

Ginsberg, M. (1935): Sex and Culture. Nature Volume 135, 9 February 1935. 205–206.

<https://www.nature.com/articles/135205a0>

Huxley, Aldous (1946): Ethics. Ends and Means. London: Chatto & Windus, 311–312.

Money-Kyrle, R. (1936): Sexuality: J. D. Unwin, J. C. Flügel and R. E. Money-Kyrle. 'A Discussion: Sexual Regulations and Cultural Behaviour.' British Journal of Medical Psychology, 1935, Vol. XV, Part 2, 153–163.. Int. J. Psycho-Anal., 17: 121-122.

<https://www.pep-web.org/document.php?id=ijp.017.0121b>

Norris, C.T. (1936): Sex and Culture. The Lancet Volume 227, Issue 5880, 9 May 1936. 1087-1088

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0140673601370526>

What do current anthropologists think about „Sex and culture” by J.D. Unwin?

https://www.reddit.com/r/AskSocialScience/comments/88ceja/what_do_current_anthropologists_think_about_sex/

*Szerző:
Kriúdy Tamás*

*Grafikai tervezés:
Balás Benedek DLA*

*Felelős kiadó:
Dr. Máthé Zsuzsa*

Szent István Intézet 2022
szentistvanintezet.hu

A tanulmány a Batthyány Lajos Alapítvány támogatásával jelent meg.

